

КОНЦЕПЦІЇ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ СПОРТУ: СМИСЛОВІ КОНТЕКСТИ ТА ІДЕЙНІ ПОЗИЦІЇ

CONCEPTS OF PUBLIC GOVERNANCE IN THE SPHERE OF SPORTS: MEANINGFUL CONTEXTS AND IDEOLOGICAL POSITIONS

Статтю присвячено дослідженню спортивної активності як інтегральної площини, в якій збігаються інтереси підвищення рівня охорони здоров'я, інституційної спроможності місцевої громади, рівня реалізації демократичних реформ тощо. Виявлено, що в умовах повномасштабного вторгнення росії до України великого значення набуває спортивна підготовка громадян, забезпечення їх знань та здатності протистояти психологічним та фізичним викликам та загрозам військових дій. Враховано, що в контексті концепції сталого розвитку демократичного суспільства залученість родини, громади та держави до розвитку спорту є ознакою належності України до нової цивілізаційної ідентичності та соціокультурного ціннісного простору. Звернено увагу на дослідження концептуальних елементів значення публічного врядування у спорті та цивільній фізичній підготовці, тлумачення його впливу на громадське здоров'я, соціальну згуртованість та ефективне використання ресурсів. Вивчаються ефективність управління в сфері спорту, що передбачає співпрацю між урядовими установами, спортивними організаціями та місцевими громадами. Метою статті є встановлення особливостей концептуального обґрунтування модернізації сучасного публічного управління спортом. Використано методологічні засоби, які апробовані в сучасних науках державного управління. Зокрема, йдеться про нормативний, структурний та системний аналіз. В результаті дослідження встановлено, що публічне врядування в контексті цивільної фізичної підготовки виходить за рамки формальних спортивних структур і включає такі ініціативи, як фітнес-програми, громадські спортивні заходи та громадські місця для фізичної активності. З'ясовано, що профільним структурам з управління спортом здебільшого доручають розробити політику, яка сприятиме спорту та цивільній фізичній підготовці. Акцентовано увагу на успішне публічне врядування передбачає залучення громад до процесу прийняття рішень. Визначено, що в концептуально-ідейному смислі, який закладається в заходи спортивної політики, ключовим завданням є забезпечення інклюзивності програм спорту та фізичної підготовки. Зроблено висновок, що «наглядові» функції публічного управління сферою спорту в умовах демократизації втрачають свою актуальність.

Ключові слова: теорія, концепція, публічне управління, управління спортом, спортивна

громадськість, спортивна активність, спортивний громадський рух.

The article is devoted to the study of sports activity as an integral plane in which the interests of improving the level of health care, the institutional capacity of the local community, the level of implementation of democratic reforms, etc. coincide. It was revealed that in the conditions of a full-scale invasion of Russia into Ukraine, the sports training of citizens, ensuring their knowledge and ability to resist psychological and physical challenges and threats of military operations is of great importance. It is taken into account that in the context of the concept of sustainable development of a democratic society, the involvement of the family, community and state in the development of sports is a sign of Ukraine's belonging to a new civilizational identity and socio-cultural value space. Attention is paid to the study of conceptual elements of the importance of public governance in sports and civilian physical training, the interpretation of its impact on public health, social cohesion and effective use of resources. The effectiveness of management in the field of sports, which involves cooperation between government institutions, sports organizations and local communities, is studied. The purpose of the article is to establish the features of the conceptual justification for the modernization of modern public sports management. Methodological tools that have been tested in modern sciences of public administration are used. In particular, it is about normative, structural and systemic analysis. The research found that public governance in the context of civic fitness goes beyond formal sports structures and includes initiatives such as fitness programs, community sports events, and public spaces for physical activity. It has been found that specialized sports management structures are mostly tasked with developing policies that will promote sports and civilian physical training. Emphasized attention to successful public governance involves the involvement of communities in the decision-making process. It was determined that in the conceptual and ideological sense, which is included in sports policy measures, the key task is to ensure the inclusiveness of sports and physical training programs. It was concluded that the "supervisory" functions of public management of the sphere of sports in the conditions of democratization are losing their relevance.

Key words: theory, concept, public management, sports management, sports public, sports activity, sports social movement.

УДК 35.02
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.38.22>

Осипов О.І.

аспірант кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університет митної справи та фінансів

Вступ. В умовах демократизації українського суспільства набуває важливого значення модернізація середовища управління різними сферами його життєдіяльності. Спортивна активність є інтегральною площиною, в якій збігаються інтереси підвищення

рівня охорони здоров'я, інституційної спроможності місцевої громади, рівня реалізації демократичних реформ тощо. В умовах повномасштабного вторгнення росії до України великого значення набуває спортивна підготовка громадян, забезпечення їх знань та здат-

ності протистояти психологічним та фізичним викликам та загрозам військових дій. Також на часі оптимізація підходів до підвищення ефективності управління сферою спорту. Вона є актуальною в контексті інтеграції України до євроатлантичних структур. В контексті концепції сталого розвитку демократичного суспільства залученість родини, громади та держави до розвитку спорту є ознакою належності України до нової цивілізаційної ідентичності та соціокультурного ціннісного простору.

Аналіз публікацій. У сучасних наукових розвідках досліджуються різні виміри стратегій публічного врядування у сфері громадських спортивних програм. Робота Брауна зосереджена на стратегіях публічного врядування для вдосконалення громадських спортивних програм [6], Девіс і Томпсон зробили свій внесок у дискурс із сприяння фізичній активності через публічні спортивні заходи: перспектива управління [7], Гарсія та Родрігес досліджують роль державного фінансування у формуванні місцевих спортивних ініціатив [8], стаття Ернандеса та Міллера містить порівняльний аналіз державно-приватних партнерств в управлінні спортивними спорудами, пропонуючи цінну інформацію про підходи до співпраці [9], робота Сміта та Джонсона представляє аналіз прикладів інклюзивної політики в публічному спорті, підкреслюючи важливість різноманітності та доступності в спортивних програмах [10], Тернер і Колінз досліджують динаміку залучення громади до громадських спортивних споруд [11], стаття Ванга та Тернера оцінює вплив державної політики на участь молоді у спорті, надаючи цінну інформацію про роль молоді. політики у формуванні залучення молоді до спорту [12]. Водночас наведені доробки не пропонують вичерпного огляду стратегій публічного врядування в контексті громадських спортивних програм. Існує потреба у розгляді перспектив управління, динаміки фінансування, державно-приватної співпраці, інклюзивності, залучення громади та вплив на політику.

Метою статті є встановлення особливостей концептуального обґрунтування модернізації сучасного публічного управління спортом. Завданням статті є з'ясування основних теоретико-концептуальних позицій, спрямованих на осмислення публічного врядування сферою спорту.

Виклад основного матеріалу. Публічне врядування відіграє вирішальну роль у формуванні та управлінні ініціативами, пов'язаними зі спортом і цивільною фізичною підготовкою. Перетин публічного врядування та цих сфер сприяє загальному здоров'ю та добробуту

суспільства. Необхідно звернути увагу на дослідження концептуальних елементів значення публічного врядування у спорті та цивільній фізичній підготовці, тлумачення його впливу на громадське здоров'я, соціальну згуртованість та ефективне використання ресурсів. Український фахівець С. Романенко вірно зауважує, що державне регулювання у сфері спортивно-оздоровчої діяльності відбувається шляхом формування державної політики, створення державних органів та відповідного функціонального забезпечення її розвитку [5, с. 93].

Спорт, як очевидне суспільне благо (public goods), має потенціал для покращення фізичного, психічного та соціального благополуччя окремих людей і громад. У концептуальному плані публічне врядування в сфері спорту передбачає планування, реалізацію та оцінку політики та програм, спрямованих на сприяння активному способу життя, сприяння розвитку талантів і забезпечення справедливого доступу до спортивних споруд (на це, зокрема, вказує С. Нікітенко [3]). Ефективне управління в цій сфері передбачає співпрацю між урядовими установами, спортивними організаціями та місцевими громадами. С. Романенко слушно вважає залучення інклюзивного суспільства до параолімпійського і дефлімпійського руху одним із основних національних пріоритетів розвитку суспільства нашої держави. Досягнення цієї мети потребує удосконалення організаційно-економічних засад розвитку спортивно-оздоровчої сфери, зокрема вітчизняної нормативно-правової бази, матеріально-технічного та наукового забезпечення [5, с. 94].

Громадська фізична культура охоплює більш широкий спектр заходів, спрямованих на формування фізичної культури та здорового способу життя серед населення. Публічне врядування в контексті цивільної фізичної підготовки виходить за рамки формальних спортивних структур і включає такі ініціативи, як фітнес-програми, громадські спортивні заходи та громадські місця для фізичної активності. Роль публічного врядування тут полягає в тому, щоб сприяти і регулювати ці програми, забезпечуючи інклюзивність і доступність для різноманітних демографічних груп (див.: [1]). С. Романенко вірно наголошує, що Україна у формуванні інклюзивного суспільства здійснила значні кроки. Створення безбар'єрного середовища, формування інклюзивної освіти – все це соціалізує людей з інвалідністю. Зазначено, що за останні роки українські паралімпійські спортсмени завоювали значну кількість нагород та входять в п'ятірку найсильніших команд [5, с. 95].

Профільним структурам з управління спортом як правило доручають розробити політику, яка сприятиме спорту та цивільній фізичній підготовці. Це включає розробку керівних принципів для спортивних організацій, виділення ресурсів для інфраструктури та розробку програм, які заохочують фізичну активність громадян. Ґрунтуючись на зарубіжному досвіді, І. Лисенко ідентифікує суб'єктів, відповідальних «за спорт» у різних країнах. Вона (відповідальність) стає тотожною відповідальності «за результат» і покладається на спеціалізоване Міністерство спорту і всю державну інфраструктуру, передбачену для реалізації медальних планів. Така модель управління сформувалася у Франції, Великій Британії, Іспанії, Греції, Португалії, Фінляндії, Нігерії та інших країнах. Схема державно-приватного партнерства дозволяє використовувати різні варіанти фінансування спортивних проєктів, витримуючи умови невтручання держави у діяльність громадських організацій, якими є всі національні олімпійські комітети та національні спортивні федерації [4, с. 45].

Ефективний розподіл ресурсів в управлінні спортом має вирішальне значення для максимізації впливу спортивних і фізичних ініціатив. Інститути публічного врядування повинні визначити пріоритетність інвестицій у спортивні споруди, обладнання та освітні програми, щоб забезпечити широкий доступ та участь. І. Лисенко негативною рисою системи прямого публічного врядування спортом в Україні називає пріоритет «медального плану» на шкоду створенню і розвитку спортивних ринків всередині країни, а також його реалізація на найбільших міжнародних змаганнях через державний Центр спортивної підготовки і структури, фінансовані ним. Усі ресурси в такому випадку спрямовуються на досягнення результату за будь-яку ціну [4, с.45].

Концепція успішного публічного врядування передбачає активне залучення громад до процесу прийняття рішень. Цього можна досягти за допомогою громадських консультацій, механізмів зворотного зв'язку та співпраці з місцевими організаціями для вирішення конкретних потреб громади. І. Лисенко обґрунтовано вважає, що вимоги високих результатів на міжнародній арені практично знищують всеукраїнські спортивні ринки. «Зірки» спорту гастролують по міжнародних стартах, а вітчизняні вболівальники стежать за результатами по телевізору. Діяльність спортивних федерацій з розвитку власних видів спорту дублюється держструктурами і мало піддається регулюванню з боку громадських організацій [4, с. 45].

У концептуально-ідейному смислі, який закладається в заходи спортивної політики, ключовим завданням є забезпечення інклюзивності програм спорту та фізичної підготовки. Вони повинні бути доступними для всіх членів суспільства. Це включає усунення бар'єрів для участі, забезпечення адаптивного обладнання та створення середовища, яке обслуговує різноманітні потреби. Вказане вимагає спеціального нормативного статусу структур спортивного врядування. І. Лисенко наводить приклад Національної ради з питань спорту Бразилії, яка є державно-громадською структурою, наділеною донедавна одночасно окремими повноваженнями нормотворчої, виконавчої та судової влади у спортивній сфері. У цій конфігурації держава займається об'єктами інфраструктури і покладає фінансування спортивних заходів та організацій на спонсорство в рахунок сплати частини податків. Національна рада з питань спорту буде політикуфінансування спортивних організацій на системі податкових послаблень для спонсорів [2, с. 47].

Публічне врядування в сфері спорту включає освітні кампанії для підвищення обізнаності про переваги спорту та фізичної активності. Інформування громадськості про доступні програми, переваги для здоров'я та можливості залучення має важливе значення для просування культури добробуту та здорового способу життя. Натомість аналізуючи ситуацію в сучасній Україні, В. Приходько, О. Томенко, С. Матросов, С. Чернігівська вивчили «Постанову про затвердження Державної цільової програми розвитку фізичної культури і спорту». На їх думку, документ свідчить, що уряд не спрямовує місцеві органи влади на те, щоб пропорційне до збільшення обсягів місцевих бюджетів, зростали кошти на розвиток спорту; збільшення фінансування будівництва спортивних об'єктів, наприклад, виділення у 2019 р. на 200 млн грн відбувається радше як місць для відпочинку населення, без урахування потреби створення умов для розвитку обраних в областях України пріоритетних олімпійських видів спорту; – центральні органи влади вкрай слабо впливають специфічними інструментами на розвиток спорту вищих досягнень в олімпійських видах [4, с. 77].

У концептуальному плані заняття спортом і фізичні тренування мають численні переваги для здоров'я, включаючи зниження ризику хронічних захворювань, покращення психічного здоров'я та покращення загального самопочуття. Ефективне публічне врядування забезпечує громадянам доступ до закладів і програм, які підтримують здоровий спосіб

життя. В. Приходько, О. Томенко, С. Матросов, С. Чернігівська слушно вважають, що «децентралізація влади створює більш потужні організаційні та фінансові передумови для реформи сфери фізичного виховання і спорту за європейською моделлю. У випадку забезпечення потрібного, вищого рівня публічного врядування, є шанс створити новуреальність сучасної сфери спорту. Ця модель дозволила б об'єднати ресурси і можливості держави, органів місцевої влади та всіх причетних громадських організацій» [4, с. 79].

Неможливо оминути увагою концептуальне значення соціальної згуртованості. Спорт має силу об'єднувати спільноти, тому належним чином організовані спортивні програми сприяють соціальній згуртованості, усувають бар'єри та сприяють командній роботі та товариству між різними групами. Належне управління спортивними програмами сприяє виявленню та розвитку талантів. Це особливо важливо для виховання майбутніх спортсменів і сприяння досконалості в спорті на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Громадські ініціативи щодо фізичної підготовки сприяють покращенню якості життя, заохочуючи регулярну фізичну активність. Це, у свою чергу, зменшує стрес, підвищує продуктивність і сприяє здоровішому та активнішому громадянству. Публічне управління спортом і цивільною фізичною підготовкою є невід'ємною частиною створення суспільства, яке цінує та надає пріоритет здоров'ю та добробуту. Завдяки ефективній політиці, розподілу ресурсів, залученню громади та освіти державні адміністратори можуть формувати середовище, яке сприятиме активному способу життя та сприяє здоровішому, більш зв'язаному та енергійному суспільству. Вплив цих зусиль виходить за межі індивідуального добробуту й охоплює ширші суспільні переваги, роблячи ефективне управління спортом і цивільною фізичною підготовкою наріжним каменем ініціатив у сфері охорони здоров'я.

Висновки. Отже, основними теоретико-концептуальними традиціями, які осмислюють управління спортом, є активістсько-виховна, інституційно-наглядова та технологічно-стимуляційна. Ними розкрито вектори активізації спортивної діяльності на основі на рівні суспільства і держави. Для сучасного перетворення сфери публічного управління спортом вона є актуальною, оскільки акцентує увагу на публічно-управлінських зусиллях у відтворенні масового спорту та підтримки розвитку громадського руху.

Одночасно в умовах цифровізації суспільства ця концепція потребує лише вибіркової

рецепції. Наглядові функції публічного управління сферою спорту в умовах демократизації втрачають свою актуальність. Водночас потрібно звертати увагу на необхідність моніторингу порушень в спортивній діяльності.

Інституалізація селективного управління сферою спорту продовжує отримувати значення на подальшу перспективу. Технологічна візія управління спортом набуває значення в контексті стандартизації управлінських компетенцій та участі громадян у процесах управління. В цій же царині стимулювання політичної діяльності з управлінням спортом та спортивною активності громадян має значне майбутнє на рівні сучасних територіальних громад України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дорофєєва Т. І. Застосування стандартів державними і громадськими організаціями в умовах публічного управління розвитком фізичної культури і спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2021. Вип. 2. С. 54–59.
2. Лисенко І. Теоретичний аналіз сучасних моделей державної участі в управлінні спортом *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2023. № 1. С. 44–47.
3. Нікітенко С. В. Фізична культура і спорт в Україні як самостійна галузь народногосподарського комплексу в системі публічного врядування. *Держава та регіони. Серія : Публічне врядування*. 2017. № 2. С. 85–88.
4. Приходько В. О. Томенко, С. Матросов, С. Чернігівська. Стратегічні проблеми публічного врядування розвитком сфери спорту в Україні. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2021. № 1. С. 73–83.
5. Романенко С. С. Управління спортивно-оздоровчою діяльністю: структура та державне регулювання *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2021. № 2. С. 91–96.
6. Brown A. M. Public Administration Strategies for Enhancing Community Sports Programs. *Journal of Sport Management*. 2018. 32(5). 438–452.
7. Davis P. N., Thompson, E. L. Promoting Physical Activity through Public Sport Events: A Governance Perspective." *Sport Management Review*. 2016. 19(1). 78–91.
8. Garcia S. C., Rodriguez M. A. The Role of Public Funding in Shaping Local Sports Initiatives. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2020. 30(4). 614–630.
9. Hernandez M. A., Miller, G. L. Public-Private Partnerships in Sports Facility Management: A Comparative Analysis. 2018. *Public Administration Review*. 42(6). 529–545.
10. Smith J. R., Johnson, L. P. Inclusive Policies in Public Sport: A Case Study Analysis. *Sport Policy and Politics*. 2019. 12(3). 265–281.
11. Turner R. H., Collins, K. M. Community Engagement in Public Sports Facilities: A Comparative Analysis. *Journal of Urban Affairs*. 2017. 39(2). 187–203.
12. Wang, L., Turner, B. A. Evaluating the Impact of Public Policy on Youth Sports Participation. *International Journal of Sport Policy and Politics*. 2019. 11(2). 235–251.